

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
Факультет української філології
Кафедра української мови та методики її навчання

**В. О. КОВАЛЬ,
К. А. МАСЛЮК**

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Умань – 2016

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
Факультет української філології
Кафедра української мови та методики її навчання

В. О. КОВАЛЬ
К. А. МАСЛЮК

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Рекомендовано
Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних
закладів
(Лист 1/11-8045 від 28/05.2012 р.)

Умань – 2016

УДК 37.091.32; 811.161.2 (075.8)

ББК 74.261

0-76

Рекомендовано до друку кафедрою української мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 4 від 27 жовтня 2016 року) та вченою радою факультету української філології (протокол № 4 від 30 листопада 2016 року).

Рецензенти:

Бацевич Ф.С. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри загального мовознавства Львівського національного університету імені Івана Франка.

Петриченко Н.Г. - доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури та українознавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Симоненко Т.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики навчання стилістики і культури української мови Черкаського Національного університету імені Богдана Хмельницького.

Коваль В. О., Маслюк К. А.

Методика навчання української мови у загальноосвітніх навчальних закладах : навчально-методичний посібник для студентів філологічних факультетів / Валентина Олександрівна Коваль, Катерина Анатоліївна Маслюк; Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. 3-тє вид., переробл. і допов. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2016. – 315 с.

Методика навчання української мови у загальноосвітніх навчальних закладах

Навчально-методичний посібник для студентів філологічних спеціальностей

Навчально-методичний посібник підготовлено для студентів філологічних спеціальностей, який включає у себе програму іспиту з методики навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах, список основної навчальної літератури та джерел для конспектування, тематику практичних і лабораторних занять (основні питання, практичні завдання, схеми аналізу уроків рідної мови, необхідний матеріал для виконання певних завдань), методичні поради до кожного заняття, а також словник лінгводидактичних термінів.

ББК 74.261
0-76

© Коваль В. О., Маслюк К.А.2016

ISBN 978-966-580-310-2 (серія)

ISBN 978-966-580-354-6

Передмова

Модернізація системи освіти України, входження її в європейський освітній простір, активізація інноваційних процесів, впровадження різноманітних нововведень у практику функціонування вищої школи проєктують підготовку вчителів нового типу, яка стає найважливішою умовою відродження всієї вітчизняної культури, її інтеграції в європейське співтовариство. Проблема підготовки педагогічних кадрів вимагає наукового переосмислення системи цінностей, формування професійно значущих якостей, актуалізує пошук оптимальних форм цього процесу в період навчання у вищому навчальному закладі.

Зростає роль учителів української мови і літератури, які глибоко усвідомлюють свої національні корені, засобами художньої словесності виховують молодих громадян України, здатні трансформувати вивчення української мови у процес становлення учнів як творчих особистостей із чітко вираженою світоглядною позицією, розвиненими високоморальними цінностями, інтелектуальними якостями, широким діапазоном емоційно-чуттєвої сфери.

Оновлена Концепція мовної освіти визначає українську мову як основну навчальну дисципліну в 5-11 класах. Нові ідеї мовної освіти полягають у формуванні національно свідомої, духовно багатой, мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно, доцільно користуватися засобами української мови – її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо).

Поліпшення шкільного вивчення української мови висуває нові вимоги й до майбутнього вчителя-словесника, здатного виконувати такі завдання:

- виховання стійкої мотивації й свідомого прагнення до вивчення української мови;
- формування в школярів компетентностей комунікативно доцільно й виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях і сферах спілкування, дотримуючись норм українського етикету;
- ознайомлення з мовною системою й формування на цій основі базових лексичних, граматичних, стилістичних, орфоепічних і правописних

умінь і навичок; здатності учня до аналізу й оцінки мовних явищ і фактів;

- формування вмінь розрізняти, аналізувати, класифікувати мовні факти, оцінювати їх із погляду нормативності, відповідності ситуації та сфері спілкування; працювати з текстом, здійснювати пошук інформації в різноманітних джерелах, передавати її в самостійно створених висловлюваннях різних типів, стилів і жанрів;

- формування духовного світу учнів, цілісних світоглядних уявлень, загальнолюдських ціннісних орієнтирів, тобто прилучення через мову до культурних надбань українського народу й людства загалом.

Пріоритетною ідеєю курсу української мови в основній школі є забезпечення інтенсивного мовленнєвого та інтелектуального розвитку учнів. Володіння українською мовою, уміння спілкуватися, добиватися успіхів у процесі комунікації є тими характеристиками особистості, які здебільшого визначають досягнення людини практично в усіх галузях життя, сприяють її успішній адаптації до мінливих умов сучасного світу.

Засадничими у посібнику є окремі загальні питання методики навчання української мови в середній загальноосвітній школі (методика української мови як наука і як навчальна дисципліна; завдання, зміст, принципи, методи, прийоми навчання мови; типологія уроків), а також методики вивчення основних розділів курсу української мови (фонетики, орфоєпії, графіки, лексикології, фразеології, будови слова і словотвору, граматики, орфографії, пунктуації, розвитку комунікативних умінь учнів, стилістики й риторики (вивчення загальних відомостей про мову, удосконалення мовних умінь і навичок та культури мовлення учнів), у лекційному курсі студенти ознайомляться з найважливішими проблемами методичної науки (форми мовленнєвої діяльності, індивідуалізація і диференціація навчання мови, проблемне та інтегроване навчання, блокове компонування програмного матеріалу з мови, комп'ютеризоване навчання мови, різноманітні типи уроків та форми проведення занять: аспекті уроки, уроки з розвитку комунікативних умінь і навичок, нестандартні уроки, факультативні заняття, спеціальні лінгвістичні курси тощо).

Опрацювання курсу методики навчання української мови допоможе вам оволодіти основними знаннями і вміннями, необхідними вчителю-словесникові. Автор сподівається, що його посібник допоможе студентам і педагогам у теоретичній підготовці та практичній роботі.

ЗМІСТ

Програма навчальної дисципліни	Error! Bookmark not defined.
Список основної навчальної літератури .	Error! Bookmark not defined.
Література для конспектування	Error! Bookmark not defined.
Структура програми навчальної дисципліни «Методика навчання української мови»	Error! Bookmark not defined.
Тематика практичних і лабораторних занять	Error! Bookmark not defined.
Основи методики української мови в таблицях і схемах	Error! Bookmark not defined.
Термінологічний словник	Error! Bookmark not defined.
Методичні орієнтири щодо написання курсової роботи	Error! Bookmark not defined.
Тематика робіт з методики навчання української мови	Error! Bookmark not defined.

Навчально-методичне видання

**В. О. КОВАЛЬ,
К. А. МАСЛЮК**

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Підписано до друку 30.11.2016. Формат 60x90 1/16
Обл.-вид. арк. 10,0. Ум. друк. арк. 8,4.
Тираж 100. Зам. № 1018.

**Віддруковано з оригінал-макета
ПП Жовтий О.О.**

20300, м. Умань вул. Садова, 28
(УДПУ, навчальний корпус № 3, кімн. 112, 327, 328)
Тел. 067 77 30 197
097 94 67 467

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК, № 2444 від 22.03.2006 р.

Віддруковано на цифровому дублюєторі Ricoh